

United

Am să încep direct prin a vă spune că articolul pe care tocmai ați început să îl citiți nu este despre vreun proiect anume. Este mai degrabă despre întrebări cu privire la democrație și răspunsuri la care am ajuns prin intermediul experiențelor noastre. Cu toate acestea, voi începe să vă spun povestea căutării de răspunsuri pornind de la proiectul „United”.

Așa cum îi spune și numele, în „United” a fost vorba, încă de la început, despre o echipă unită în jurul valorilor europene. Scopul proiectului a constat în împuternicirea civică a tinerilor din medii dezavantajate prin activități de învățare non-formală, pentru o mai bună conștientizare a dimensiunii democratice și a însemnătății valorilor europene în viața lor de zi cu zi.

În cadrul proiectului, 11 tineri ambasadori ai valorilor europene au fost formați, au beneficiat de mentorat, au venit cu idei de inițiative și le-au pus în practică în comunitățile lor, și au participat la dezvoltarea a trei jocuri: *Democracy vs. Communism* (un joc care pune în valoare trăsăturile definitorii ale fiecărui regim), *Community* (o simulare a dezvoltării unei comunități globalizate, interdependente), *Choose Your Nation* (o simulare a dezvoltării unei societăți democratice pornind de la gestionarea resurselor, gestionarea crizelor și crearea de strategii).

Peste 15 inițiative au fost duse la capăt de cei 11 ambasadori: cercetări și articole, ateliere pe teme actuale și diverse precum drepturile omului sau schimbările climatice, sesiuni de informare despre educația la nivelul Uniunii Europene sau despre oportunitățile pe care le avem dacă vrem să călătorim, să muncim sau să studiem în UE, dar și ateliere de vorbit în public, managementul timpului sau de suport emoțional.

Bine, dar de ce vă spun toate acestea?

Vă povestesc despre experiențele din proiectul „United” pentru că noi, atunci când am gândit conceptul proiectului, am pornit de la o idee simplă: aceea că, pentru ca o democrație să funcționeze, ea are nevoie de cetățeni. Dar nu ne naștem cetățeni. La fel ca vorbitul, cititul, scrisul, cetățenia se învață. Și cum înveți cel mai bine oricând? Prin practică.

Valori europene: sună a ceva îndepărtat și abstract. Însă, la o privire mai atentă, ne putem da seama că ne ciocnim zilnic de ele. Să luăm ca exemplu democrația: ce are ea de-a face cu viața noastră de zi cu zi? O să reformulez întrebarea, să fie mai țintit exemplul: ce legătură există între democrație și parcul din fața blocului nostru?

Legătura își are explicația într-un proverb bătrânesc: omul sfințește locul. Dacă suntem cetățeni într-o democrație, avem îndatoriri, dar avem și drepturi: printre ele, dreptul de a solicita informații de interes public, de a intra în dialog cu autoritățile pe teme care ne preocupă, dreptul de a face petiții, de a forma grupuri de inițiativă civică împreună cu alți cetățeni și de a utiliza resursele puse la dispoziție pentru a ne avansa revendicările.

Iar dacă ceea ce ne preocupă este parcul din fața blocului, care poate este insalubru, deteriorat, prea mic sau chiar în pericol de a fi demolat pentru a mai face loc unei

construcții, avem ocazia, ca cetățeni, să ne implicăm activ. Ca o paranteză, exemplul de mai sus chiar a fost subiectul unei discuții într-unul dintre evenimentele organizate în cadrul United.

Să revenim acum la ideea de la care am pornit în proiect: o democrație are nevoie de cetățeni, iar cetățeni devenim învățând despre drepturile și îndatoririle noastre, despre instrumentele pe care le avem la dispoziție și despre valorile europene care ne asigură accesul la aceste instrumente.

Dacă ați ajuns cu lectura până aici, poate vă întrebați în punctul acesta: ok, dar de ce am ales să ne concentrăm pe democrație în proiect, de ce era nevoie de asta? Aici e momentul să facem o mică incursiune în soarta democrației în ultimii ani. Așa cum veți vedea, una nu atât de bună pe cât ne-am dori.

Democrația în lume

Democrația este un subiect foarte popular, mai ales în rândul politicianilor care încălcă principiile și valorile care stau la baza ei. Doar acum câteva luni, la începutul lui 2021, zeci de mii de ruși au protestat împotriva arestării lui Alexei Navalny, oponent al președintelui Rusiei, Vladimir Putin, care abia se întorsese din Germania, unde a stat internat după ce fusese otrăvit de serviciile secrete rusești. În timp ce sute de protestatari erau arestați și bătuți în centrele de detenție¹, autoritățile ruse țineau discursuri despre libertatea de expresie și despre valorile democratice în spațiul virtual², iar Putin vorbea la Davos despre pericolul la adresa democrației pe care tehnologia îl reprezintă³.

Lucrurile nu stăteau minunat nici înainte de 2020, cu derapaje antidemocratice semnificative (un exemplu aproape de noi este Turcia) și cu o insatisfacție crescândă față de democrație (care s-a tradus la urne în succesul actorilor politici populiști) în tot mai multe țări. Dar la nivel mondial, pandemia de Covid-19 a agravat tensiunile existente, a expus vulnerabilitățile sistemelor de guvernare și a afectat semnificativ coeziunea socială și încrederea în autorități, crescând astfel riscul instabilității și al conflictelor⁴.

Potrivit studiului realizat în cadrul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, pe durata crizei determinate de Covid-19, 61 la sută dintre state au implementat politici care au încălcat drepturile omului. Iar în 90 la sută dintre țările așa zise fragile, cu o guvernare democratică vulnerabilă și instituții slabe, standardele democratice au fost încălcate în 2020. „Pandemia a cauzat regresul multor națiuni în domenii în care dezvoltarea fusese dificilă. Iar rata sărăciei extreme a crescut pentru prima dată în ultimele decenii”, explică Klaus Kristensen, analist al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare⁵.

1 <https://meduza.io/en/feature/2021/02/03/they-put-a-bag-over-my-head-and-beat-me-up>

2 https://www.rt.com/russia/514449-putin-speech-freedom-media/?utm_source=browser&utm_medium=application_chrome&utm_campaign=chrome

3 <https://time.com/5933666/putin-davos-agenda-speech/>

4 <https://www.undp.org/publications/secondary-impacts-covid-19-closing-civic-space-fragile-contexts>

5 <https://www.undp.org/news/covid-19-response-utilized-erode-democracy-some-countries>

Conform studiului efectuat de Freedom House în 2020⁶, de la debutul pandemiei, condiția democrației și a respectării drepturilor omului s-a înrăutățit în 80 de state din cele 192 care au participat la studiu. Guvernele s-au implicat în acțiuni de reducere la tăcere a criticilor, slăbire a instituțiilor și abuzuri de putere. În 27 la sută dintre statele care au participat la studiu, experții au reclamat abuzurile de putere ca fiind în topul problemelor agravate de pandemie. Ele au avut un impact disproporționat asupra comunităților marginalizate.

O altă problemă semnalată a fost lipsa de transparență, prezentă în 37 la sută dintre statele participante la studiu. De cele mai multe ori, declinul transparenței a fost direct proporțional cu agravarea corupției. De asemenea, libertatea de expresie a avut de suferit în pandemie, cu peste 91 de state care au experimentat restricții în media pe durata pandemiei.

Tinerii și democrația în Europa

Aflăm din Eurobarometrul nr. 507 publicat în martie 2021 că, în Uniunea Europeană, mai mult de jumătate dintre cetățeni sunt îngrijorați de patru tipuri de potențiale interferențe în procesul democratic: manipularea rezultatelor electorale prin atacuri cibernetice, influențarea votului de către actori externi, posibilitatea manipulării unor rezultate finale de alegeri și presiunea asupra cetățenilor de a vota într-un mod anume. De asemenea, mai mult de jumătate dintre cetățeni au afirmat că au fost expuși fenomenului de dezinformare în mediul online.⁷

Tinerii reprezintă o categorie aparte printre cetățenii UE: ei percep realitățile diferit și au nevoi diferite de celelalte categorii de vârstă. De exemplu, 59 la sută dintre tinerii între 15 și 24 de ani au afirmat că au fost expuși dezinformării online, cu 8 puncte procentuale peste media UE⁸. De asemenea, 54 la sută au afirmat că au fost expuși conținuturilor care cresc gradul de polarizare cu privire la anumite teme în mediul online, în timp ce media UE era de 45 de procente⁹. Factori care influențează aceste diferențe semnificative pot fi timpul petrecut în mediul online și sursele diferite de informare.

În același timp, tinerii au o nevoie mai mare de informare și educație în domeniul culturii democratice și al civismului. De exemplu, aflăm din Eurobarometrul nr. 485 publicat în iulie 2020 că doar 55 la sută dintre tinerii între 15 și 24 de ani din UE știu semnificația conceptului de „cetățean al Uniunii Europene”, cu cel puțin 10 puncte procentuale sub orice altă categorie de vârstă¹⁰.

Să ne întoarcem de unde am pornit

6 <https://freedomhouse.org/report/special-report/2020/democracy-under-lockdown>

7 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2263>

8 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2263>

9 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2263>

10 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2260>

Am pornit de la experiențele noastre din proiectul „United” pentru a căuta răspunsuri la două întrebări: cum putem să avem democrații funcționale și de ce trebuie să ne preocupăm de acest aspect.

Într-o democrație, oamenii nu sunt doar consumatori, angajați, antreprenori, investitori. Ei sunt, spune Martin Wolf, cetățeni. Iar cetățenia are trei aspecte: loialitate față de instituțiile politice și față de valorile care stau la baza lor, grijă față de capacitatea celor din jur de a avea o viață bună, și dorința de a crea o economie care permite cetățenilor să prospere.¹¹

Suntem cetățeni: asta ne unește. Facem parte din cetate, iar acest lucru înseamnă că, prin acțiunile noastre, formăm și desăvârșim o comunitate. Dar nu ne naștem cetățeni. Învățăm să fim și îi învățăm, la rândul nostru, pe cei din jur, prin asumarea alfabetului implicării civice și prin antrenarea responsabilității față de comunitate. De ce să facem asta? Pentru că - să nu uităm ideea de la care am pornit: ca o democrație să funcționeze, ea are nevoie de cetățeni.

**Articolul a fost redactat de către Maria Balea, membru al echipei UNITED și mentor în cadrul programului „Ambasadorii Valorilor Europene”.*

11 <https://www.ft.com/content/36abf9a6-b838-4ca2-ba35-2836bd0b62e2>